

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

ORZECZNICTWO
PIŚMIENNICTWO

Tom II

Jacek Gudowski

**GUDI
LEX**

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

ORZECZNICTWO
PIŚMIENNICTWO

Tom II

Orzecznictwo Sądu Najwyższego z lat 1918–2020
oraz piśmiennictwo z lat 1847–2020,
dotyczące Kodeksu postępowania cywilnego
lub zachowujące ścisły związek z jego przepisami

Jacek Gudowski

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

**GUDI
LEX**

Stan prawny na 17 lutego 2020 r.

Wydawca
Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
Violet Design Wioletta Kowalska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

The logo for 'prawolubni' features the word in a lowercase, serif font. A small heart symbol is positioned above the 'i' in 'lubni'. Below the text is a decorative horizontal line with a wavy, scalloped pattern.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

© Copyright by Jacek Gudowski, 2020

ISBN 978-83-8187-594-3

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Tym, którzy w ostatnich 150 latach nadawali kształt
polskiemu prawu procesowemu cywilnemu
i odcisnęli na nim niezatarte piętno, wybitnym procesualistom,
w hołdzie

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17
Przedmowa	25
Co to jest GUDI-LEX i jak z niego korzystać	35
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	41
TYTUŁ VI	
Postępowanie	43
DZIAŁ I	
Przepisy ogólne o czynnościach procesowych	43
Rozdział 1	
Pisma procesowe	43
Art. 125. [Pisma procesowe – sposób wnoszenia]	43
Art. 126. [Ogólne warunki pism procesowych]	49
Art. 126 ¹ . [Obowiązek podania wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia]	58
Art. 126 ² . [Żądanie należnej opłaty]	58
Art. 127. [Pisma przygotowawcze]	60
Art. 128. [Obowiązek dołączenia odpisów i załączników]	60
Art. 129. [Oryginał dokumentu]	63
Art. 130. [Uzupełnienie braków formalnych; zwrot pisma]	65
Art. 130 ¹ . [Braki pism wnoszonych na urzędowych formularzach lub informatycznych nośnikach danych]	106
Art. 130 ^{1a} . [Zwrot pisma bez wezwania do usunięcia jego braków]	107
Art. 130 ² . [Zwrot i odrzucenie pisma bez wezwania do uiszczenia opłaty]	108
Art. 130 ³ . [Obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty w toku postępowania]	118
Art. 130 ⁴ . [Zaliczka na poczet wydatków]	120
Art. 130 ⁵ . [Udział referendarza]	122
Rozdział 2	
Doręczenia	122
Art. 131. [Tryb doręczania]	122
Art. 131 ¹ . [Doręczenie elektroniczne]	125
Art. 132. [Doręczenia między pełnomocnikami profesjonalnymi]	126
Art. 133. [Sposoby doręczeń]	131

Art. 134. [Doręczenia w dni wolne od pracy i w porze nocnej]	148
Art. 135. [Miejsce doręczenia]	148
Art. 136. [Zawiadomienie o zmianie miejsca zamieszkania]	151
Art. 137. [Doręczenia żołnierzom, funkcjonariuszom i osobom pozbawionym wolności]	154
Art. 138. [Doręczenia zastępcze]	155
Art. 139. [Niemożność doręczenia lub odmowa przyjęcia]	160
Art. 139 ¹ . [Doręczenie pierwszego pisma procesowego przez komornika]	169
Art. 140. [Odpisy]	170
Art. 141. [Doręczenie pełnomocnikowi]	170
Art. 142. [Potwierdzenie odbioru]	172
Art. 143. [Doręczenie kuratorowi]	175
Art. 144. [Ustanowienie kuratora osoby nieznannej z miejsca pobytu]	182
Art. 145. [Doręczenie przez wywieszenie w sądzie]	186
Art. 146. [Kompetencje kuratora – odpowiednie stosowanie przepisów]	186
Art. 147. [Nieuzasadnione żądanie ustanowienia kuratora lub wywieszenia pisma]	187

Rozdział 3

Posiedzenia sądowe	187
Art. 148. [Rodzaje posiedzeń]	187
Art. 148 ¹ . [Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym]	190
Art. 149. [Wyznaczanie posiedzeń]	192
Art. 149 ¹ . [Sposób dokonywania wezwań przez sąd]	196
Art. 150. [Wezwanie na posiedzenie]	197
Art. 151. [Miejsce posiedzenia. Przeprowadzenie posiedzenia na odległość]	199
Art. 152. [Wstęp na posiedzenie]	200
Art. 153. [Posiedzenie przy drzwiach zamkniętych]	200
Art. 154. [Wstęp na posiedzenie przy drzwiach zamkniętych]	200
Art. 155. [Uprawnienia przewodniczącego]	201
Art. 156. [Odroczenie]	201
Art. 156 ¹ . [Pouczenie stron o prawdopodobnym wyniku sprawy]	202
Art. 156 ² . [Upředzenie stron o możliwości podjęcia rozstrzygnięcia na innej podstawie prawnej]	202
Art. 157. [Sporządzenie protokołu lub notatki urzędowej]	203
Art. 158. [Treść protokołu]	207
Art. 159. (uchylony)	210
Art. 160. [Sprostowanie lub uzupełnienie protokołu]	210
Art. 161. [Załącznik do protokołu]	213
Art. 162. [Zastrzeżenie do protokołu]	213
Art. 162 ¹ . (uchylony)	221
Art. 163. [Środki przymusu]	221

Rozdział 4	
Terminy	223
Art. 164. [Termin sądowy]	223
Art. 165. [Obliczanie terminów]	224
Art. 166. [Wniosek o przedłużenie lub skrócenie terminu]	240
Rozdział 5	
Uchybienie i przywrócenie terminu	241
Art. 167. [Bezskuteczność]	241
Art. 168. [Przywrócenie terminu]	242
Art. 169. [Wniosek o przywrócenie terminu]	285
Art. 170. [Niedopuszczalność przywrócenia terminu]	292
Art. 171. [Odrzucenie wniosku]	293
Art. 172. [Skutki zgłoszenia wniosku]	294
Rozdział 6	
Zawieszenie postępowania	295
Art. 173. [Zawieszenie z mocy prawa]	295
Art. 174. [Zawieszenie z urzędu]	296
Art. 175. [Zawieszenie ze względu na śmierć pełnomocnika]	308
Art. 175 ¹ . [Termin do wskazania nowego pełnomocnika]	309
Art. 176. [Zawieszenie na wniosek spadkobiercy lub Bankowego Funduszu Gwarancyjnego]	309
Art. 177. [Zawieszenie fakultatywne]	310
Art. 178. [Zawieszenie na zgodny wniosek stron]	335
Art. 178 ¹ . [Wskazanie podstawy prawnej rozstrzygnięcia w postanowieniu o zawieszeniu postępowania]	337
Art. 179. [Bieg terminów]	337
Art. 180. [Podjęcie postępowania z urzędu]	339
Art. 181. [Podjęcie postępowania na wniosek]	346
Art. 181 ¹ . [Podjęcie postępowania z udziałem zarządcy sukcesyjnego]	347
Art. 182. [Umorzenie zawieszzonego postępowania]	347
Art. 182 ¹ –183. (uchylone)	356
DZIAŁ II	
Postępowanie przed sądami pierwszej instancji	356
Rozdział 1	
Mediacja i postępowanie pojednawcze	356
Oddział 1	
Mediacja	356
Art. 183 ¹ . [Charakter mediacji]	356
Art. 183 ² . [Mediator]	373
Art. 183 ³ . [Bezstronność mediatora]	375
Art. 183 ^{3a} . [Metody mediacji]	375
Art. 183 ⁴ . [Tajemnica mediacji]	375

Art. 183 ⁵ . [Wynagrodzenie mediatora]	376
Art. 183 ⁶ . [Wszczęcie mediacji]	376
Art. 183 ⁷ . [Wniosek o przeprowadzenie mediacji]	377
Art. 183 ⁸ . [Skierowanie do mediacji]	377
Art. 183 ⁹ . [Wyznaczenie mediatora. Zapoznanie się mediatora z aktami sprawy]	379
Art. 183 ¹⁰ . [Okres mediacji]	379
Art. 183 ¹¹ . [Posiedzenie mediacyjne]	379
Art. 183 ¹² . [Protokół z mediacji]	380
Art. 183 ¹³ . [Złożenie protokołu w sądzie]	380
Art. 183 ¹⁴ . [Zatwierdzenie ugody przez sąd]	380
Art. 183 ¹⁵ . [Charakter prawny ugody zawartej przed mediatorem]	383

Oddział 2

Postępowanie pojednawcze	383
Art. 184. [Dopuszczalność ugody]	383
Art. 185. [Tryb postępowania pojednawczego]	388
Art. 186. [Koszty postępowania pojednawczego]	389

Rozdział 2

Pozew	390
Art. 186 ¹ . [Zwrot pisma, z którego nie wynika żądanie rozstrzygnięcia sporu]	390
Art. 187. [Treść pozwu]	390
Art. 187–188. (uchylone)	413
Art. 189. [Powództwo o ustalenie]	413
Art. 189 ¹ . [Uprawnienie organów podatkowych]	481
Art. 190. [Świadczenia przyszłe powtarzające się]	481
Art. 191. [Kumulacja roszczeń]	482
Art. 191 ¹ . [Oczywista bezzasadność powództwa]	487
Art. 192. [Skutki doręczenia pozwu]	488
Art. 193. [Zmiana powództwa]	498
Art. 194. [Przekształcenia podmiotowe; dopozwanie]	510
Art. 195. [Wezwanie lub zawiadomienie współuczestników koniecznych; zapozwanie]	521
Art. 196. [Zawiadomienie o toczącym się procesie]	526
Art. 197. (uchylony)	528
Art. 198. [Wezwanie do udziału w sprawie]	528
Art. 199. [Odrzucenie pozwu]	531
Art. 199 ¹ . [Niedopuszczalność odrzucenia pozwu z powodu niedopuszczalności drogi sądowej]	570
Art. 200. [Przekazanie według właściwości]	572
Art. 201. [Badanie trybu postępowania]	583
Art. 202. [Okoliczności uzasadniające odrzucenie pozwu]	586
Art. 202 ¹ . [Zarzut umowy o mediację]	588
Art. 203. [Cofnięcie pozwu]	588
Art. 203 ¹ . [Zarzut potrącenia]	607

Art. 204. [Powództwo wzajemne]	621
Art. 205. [Przekazanie sprawy sądowi okręgowemu na wniosek pозwanego]	629

Rozdział 2a

Organizacja postępowania	629
Art. 205 ¹ . [Zarządzenie doręczenia pozwu; wezwanie do złożenia odpowiedzi na pozew]	629
Art. 205 ² . [Pouczenia doręczane stronom wraz z pozwem lub zarządzeniem doręczenia pozwu]	632
Art. 205 ³ . [Zarządzenie wymiany przez strony pism przygotowawczych]	633
Art. 205 ⁴ . [Wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego]	634
Art. 205 ⁵ . [Przedmiot i przebieg posiedzenia przygotowawczego]	634
Art. 205 ⁶ . [Zadania przewodniczącego na posiedzeniu przygotowawczym]	635
Art. 205 ⁷ . [Odroczenie posiedzenia przygotowawczego]	635
Art. 205 ⁸ . [Protokół z przebiegu posiedzenia przygotowawczego]	636
Art. 205 ⁹ . [Plan rozprawy]	636
Art. 205 ¹⁰ . [Rozstrzyganie sporów co do treści planu rozprawy; podpisanie i zatwierdzenie planu rozprawy]	637
Art. 205 ¹¹ . [Wprowadzanie zmian w planie rozprawy]	637
Art. 205 ¹² . [Przytaczanie twierdzeń i dowodów a wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego]	637

Rozdział 3

Rozprawa	639
Art. 206. [Wyznaczenie rozprawy]	639
Art. 206 ¹ . [Przygotowanie rozprawy]	641
Art. 207. (uchylony)	641
Art. 208. [Przygotowanie rozprawy]	641
Art. 208 ¹ . [Sądowe ustalenie właściwego numeru identyfikacyjnego]	643
Art. 209. [Żądanie przeprowadzenia rozprawy podczas nieobecności strony]	644
Art. 210. [Przebieg rozprawy]	644
Art. 211. [Stanowisko strony nieobecnej]	649
Art. 212. [Ustalanie okoliczności spornych]	650
Art. 213. [Fakty powszechnie znane; zakres związania uznaniem powództwa]	653
Art. 214. [Przyczyny odroczenia]	661
Art. 214 ¹ . [Usprawiedliwienie niestawiennictwa]	665
Art. 215. [Odroczenie ze względu na wezwanie lub zawiadomienie innych osób]	666
Art. 216. [Osobiste stawiennictwo strony]	666
Art. 216 ¹ . [Wysłuchanie małoletniego]	667
Art. 217. (uchylony)	669
Art. 218. [Oddzielne rozprawy]	669

Art. 219. [Połączenie spraw do łącznego rozpoznania]	669
Art. 220. [Ograniczenie rozprawy do poszczególnych zarzutów lub zagadnień wstępnych]	675
Art. 221. [Wdanie się w spór]	676
Art. 222. [Oddalenie zarzutów formalnych]	676
Art. 223. [Nakłanianie do pojednania]	678
Art. 224. [Zamknięcie rozprawy i udzielenie głosu stronom]	691
Art. 225. [Otwarcie zamkniętej rozprawy na nowo]	695
Art. 226. [Odwołanie od zarządzeń przewodniczącego]	696
Art. 226 ¹ . [Wysłuchanie stron lub innych osób]	696
Art. 226 ² . [Skutki nadużycia przez stronę prawa procesowego]	696

DZIAŁ III

Dowody	697
---------------------	-----

Rozdział 1

Przedmiot i ocena dowodów	697
Art. 227. [Przedmiot dowodu]	697
Art. 228. [Fakty notoryczne i znane z urzędu]	708
Art. 229. [Fakty przyznane]	713
Art. 230. [Fakty niezaprzeczone]	716
Art. 231. [Domniemanie faktyczne]	719
Art. 232. [Obowiązek wskazywania dowodów]	732
Art. 233. [Zasada swobodnej oceny dowodów]	754
Art. 234. [Domniemania prawne]	780

Rozdział 2

Postępowanie dowodowe	782
------------------------------------	-----

Oddział 1

Przepisy ogólne	782
Art. 235. [Zasada bezpośredniości. Przeprowadzenie dowodu na odległość]	782
Art. 235 ¹ . [Wniosek o przeprowadzenie dowodu]	791
Art. 235 ² . [Przesłanki pominięcia dowodu]	792
Art. 236. [Postanowienie dowodowe]	799
Art. 237. [Wpływ niestawiennictwa stron]	801
Art. 238. [Protokół postępowania przed sędzią wyznaczonym lub przed sądem wezwanym]	802
Art. 239. [Prawa sędziego wyznaczonego i sądu wezwanego]	802
Art. 240. [Związanie postanowieniem dowodowym]	805
Art. 241. [Powtórzenie lub uzupełnienie postępowania dowodowego]	805
Art. 242. [Oznaczenie terminu na przeprowadzenie dowodu]	806
Art. 242 ¹ . [Obowiązki strony wnoszącej o wezwanie na rozprawę świadka, biegłego lub innej osoby]	807
Art. 242 ² . [Przyrzeczenie osoby stawiającej przed sądem]	807
Art. 243. [Uprawdopodobnienie]	807

Oddział 2

Dokumenty	809
Art. 243 ¹ . [Stosowanie przepisów do dokumentów zawierających tekst]	809
Art. 243 ² . [Dowody z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy lub do nich dołączone]	814
Art. 244. [Dokument urzędowy]	814
Art. 245. [Dokument prywatny]	827
Art. 246. [Ograniczenia dowodów ze świadków i z przesłuchania stron]	832
Art. 247. [Dowód przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu]	836
Art. 248. [Obowiązek przedstawienia dokumentu]	850
Art. 249. [Księgi i dokumenty przedsiębiorstwa]	853
Art. 250. [Odpis lub wyciąg z dokumentu]	854
Art. 251. [Grzywna]	856
Art. 252. [Zaprzeczanie prawdziwości dokumentu urzędowego]	856
Art. 253. [Zaprzeczanie prawdziwości dokumentu prywatnego]	859
Art. 254. [Badanie prawdziwości dokumentu]	860
Art. 255. [Grzywna]	863
Art. 256. [Dokument w języku obcym]	863
Art. 257. [Uszkodzenia dokumentu]	864

Oddział 3

Zeznania świadków	864
Art. 258. (uchylony)	864
Art. 259. [Niemożność bycia świadkiem]	864
Art. 259 ¹ . [Mediator]	869
Art. 260. [Współuczestnik sporu]	870
Art. 261. [Prawo odmowy zeznań]	870
Art. 262. [Treść wezwania]	874
Art. 263. [Niemożność stawienia się na wezwanie świadka z powodu choroby, niepełnosprawności lub innej niedającej się usunąć przeszkody]	874
Art. 264. [Kolejność przesłuchania]	875
Art. 265. [Tłumacz]	876
Art. 266. [Uprzedzenie świadka; przyrzeczenie]	876
Art. 267. [Zwolnienie świadka od przyrzeczenia]	877
Art. 268. [Treść przyrzeczenia]	878
Art. 269. [Formy składania przyrzeczenia]	878
Art. 270. (uchylony)	879
Art. 271. [Zeznanie świadka]	879
Art. 271 ¹ . [Zeznanie świadka składane na piśmie]	882
Art. 272. [Konfrontacja świadków]	882
Art. 272 ¹ . [Przesłuchanie świadka z udziałem biegłego lekarza lub psychologa]	883
Art. 273. [Odczytanie, uzupełnienie lub sprostowanie zeznań]	885

Art. 274. [Kary porządkowe]	885
Art. 275. [Usprawiedliwienie niestawiennictwa]	886
Art. 276. [Nieuzasadniona odmowa zeznań lub przyrzeczenia]	887
Art. 276 ¹ . [Odpowiedzialność dyscyplinarna żołnierza]	887
Art. 277. [Zwrot wydatków świadka]	888
Oddział 4	
Opinia biegłych	888
Art. 278. [Wezwanie biegłych]	888
Art. 278 ¹ . [Dopuszczenie dowodu z opinii sporządzonej na zlecenie organu władzy publicznej w innym postępowaniu]	923
Art. 279. (uchylony)	924
Art. 280. [Odmowa przyjęcia obowiązku przez biegłego]	924
Art. 281. [Wyłączenie biegłego]	924
Art. 282. [Treść przyrzeczenia biegłego]	927
Art. 283. (uchylony)	928
Art. 284. [Zarządzenia sądu]	928
Art. 285. [Uzasadnienie opinii biegłego; opinia łączna; dodatkowy termin]	929
Art. 286. [Wyjaśnienie opinii; opinia uzupełniająca]	933
Art. 287. [Grzywna]	942
Art. 288. [Wynagrodzenie biegłego oraz zwrot wydatków]	944
Art. 289. [Odpowiednie stosowanie]	948
Art. 290. [Opinia instytutu naukowego lub naukowo-badawczego]	950
Art. 290 ¹ . [Opinie opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów]	955
Art. 291. [Wynagrodzenie instytutu]	955
Oddział 5	
Ogłędziny	956
Art. 292. [Zarządzenie ogłędzin]	956
Art. 293. [Przedmiot ogłędzin]	957
Art. 294. [Udostępnienie przedmiotu ogłędzin]	957
Art. 295. [Zaniechanie ogłędzin]	957
Art. 296. [Grzywna]	957
Art. 297. [Zwrot wydatków]	958
Art. 298. [Ogłędziny osoby]	958
Oddział 6	
Przesłuchanie stron	958
Art. 299. [Dowód z przesłuchania stron]	958
Art. 300. [Reprezentacja osoby prawnej i Skarbu Państwa]	970
Art. 301. [Powództwo na rzecz oznaczonej osoby]	972
Art. 302. [Przesłuchanie jednej strony]	972
Art. 303. [Sposób przesłuchania; odebranie przyrzeczenia]	974
Art. 304. [Upředzenie o odpowiedzialności karnej]	976

Oddział 7

Inne środki dowodowe	978
Art. 305. [Grupowe badanie krwi]	978
Art. 306. [Pobranie krwi]	982
Art. 307. [Przeprowadzenie dowodu z grupowego badania krwi]	985
Art. 308. [Dowody z dokumentów zawierających zapis obrazu lub dźwięku]	986
Art. 309. [Odpowiednie stosowanie przepisów o dowodach]	990

Rozdział 3

Zabezpieczenie dowodów	995
Art. 310. [Przesłanki zabezpieczenia dowodu]	995
Art. 311. [Sąd właściwy]	997
Art. 312. [Wniosek o zabezpieczenie dowodu]	997
Art. 313. [Wypadki niecierpiące zwłoki]	997
Art. 314. [Wezwanie zainteresowanych]	997
Art. 315. [Wskazywanie uchybień]	997

WYKAZ SKRÓTÓW

Acta IL	Acta Iuridica Lebusana
Acta SAO	Acta Scientifica Academiae Ostroviensis
Acta UL FI	Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica
Acta UNC	Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Prawo
Acta UWr	Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo
Admin.Publ.	Administracja Publiczna
Admin.Publ.SKIM	Administracja Publiczna. Studia Krajowe i Międzynarodowe
Admin.TDP	Administracja. Teoria-Dydaktyka-Praktyka
ADR	ADR. Arbitraż i Mediacja
AFPiFS	Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej
AIS	Acta Iuris Stetinensis
Annales UMCS	Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
AMS	Archiwum Medycyny Sądowej
BGP	Biuletyn Generalnej Prokuratury
Bibl.Orz.	Biblioteka Orzecznictwa. Orzecznictwo do kodeksu zobowiązań i przepisów związkowych, Księgarnia Powszechna, Kraków-Warszawa
Bibl.Sędz.	Biblioteka Sędziego
Bibl.UP	Biblioteka Umiejętności Prawniczych
Biul.Arb.	Biuletyn Arbitrażowy
Biul.RPO	Biuletyn RPO. Materiały
BMS	Biuletyn Ministerstwa Sprawiedliwości
BSN	Biuletyn Sądu Najwyższego
BSP	Białostockie Studia Prawnicze
Czas.Adw.Polsk.	Czasopismo Adwokatów Polskich
Czas.Adw.Polsk., Dz.Woj.Zach.	Czasopismo Adwokatów Polskich, Dział Województw Zachodnich
Czas.PiE	Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne
Czas.PKiNP	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Czas.PPiUP	Czasopismo Poświęcone Prawu i Umiejętnościom Politycznym
Czas.Sędz.	Czasopismo Sędziowskie
DPP	Demokratyczny Przegląd Prawniczy
e-Biuletyn CBKE	e-Biuletyn Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej
EP	Edukacja Prawnicza
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
Fin.Kom.	Finanse Komunalne

FI UW	Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis
Forum Praw.	Forum Prawnicze
GA	Gazeta Administracji
GAiPP	Gazeta Administracyjna i Policji Państwowej
Gł.Adw.	Głos Adwokatów
Gł.Gosp.	Głos Gospodarczy
Gł.Prawa	Głos Prawa
Gł.Sąd.	Głos Sądownictwa
GP	Gazeta Prawnicza
GS	Gazeta Sądowa
GSiP	Gazeta Sądowa i Penitencjarna
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze
GSP-Przeł.Orz.	Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa
GSW	Gazeta Sądowa Warszawska
GSW-NKZ	Gazeta Sądowa Warszawska – Nowy Kodeks Zobowiązań
HZNPCz	Humanistyczne Zeszyty Naukowe Prawa Człowieka/ Humanistyczne Zeszyty Naukowe. Prawa Człowieka
IC	Izba Cywilna. Biuletyn Sądu Najwyższego
IKAiR	Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny
Inf.Pr.	Informacja Prawnicza
IPP TBSP UJ	Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ
KKSSiP	Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury
Kort.Przeł.Praw.	Kortowski Przegląd Prawniczy
KP	Kontrola Państwowa
KPN	Krakowski Przegląd Notarialny
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KSP	Krakowskie Studia Prawnicze
Kwartalnik AGd	Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej
Kwartalnik PCiH	Kwartalnik Prawa Cywilnego i Handlowego
Kwartalnik PCiK	Kwartalnik Prawa Cywilnego i Karnego
Kwartalnik PCz.	Kwartalnik o Prawach Człowieka
Kwartalnik PP	Kwartalnik Prawa Publicznego
Kwartalnik PSE	Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia
M.P.H.	Monitor Prawa Handlowego
M.Pod.	Monitor Podatkowy
M.Pr.Bank.	Monitor Prawa Bankowego
M.Pr.Pracy	Monitor Prawa Pracy
Mł.Jurysta	Młody Jurysta
Mł.Pal.	Młoda Palestra
MoP	Monitor Prawniczy
MPHiW	Miesięcznik Prawa Handlowego i Wekslowego
NP	Nowe Prawo
N.Pal.	Nowa Palestra
NPC	Nowy Proces Cywilny

- NPN** Nowy Przegląd Notarialny
NZS Nowe Zeszyty Samorządowe
OG Orzecznictwo Gospodarcze
OPSN Orzecznictwo powojenne Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych, wybór i opracowanie W. Świącicki, Łódź 1948
OSA Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSA-P Opolskie Studia Administracyjno-Prawne
OSN IPC Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pierwszej Cywilnej (dotyczące b. Królestwa Kongresowego) z lat trzynastu (1917–1929 włącznie), red. A. Słomiński, Łódź 1931
OSNKN Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
OSN Orzecznictwo Sądu Najwyższego (od 1945 r. do 1962 r.)
OSNAPIUS Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (od 1995 r. do 2002 r.)
OSNC Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna (od 1995 r.)
OSNCP Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna, Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (od 1963 r. do 1994 r.)
OSNC-ZD Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNP Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych (od 2003 r.)
OSNPG Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Biuletyn Prokuratury Generalnej
OSP Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPIKA Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OSwSG Orzecznictwo Sądów w Sprawach Gospodarczych
Pa. Palestra
PES Problemy Egzekucji Sądowej
PiA Prawo i Administracja
PiM Prawo i Medycyna
PIP Państwo i Prawo
PiS Państwo i Społeczeństwo
PiZS Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PiŻ Prawo i Życie
PN AE Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu
PN PR Prace Naukowe Politechniki Radomskiej
PN UŚ Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego
PN Przegląd Notarialny
POiPPS Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego
PP Państwo Prawne
PPC Polski Proces Cywilny
PPE Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PP-E Przegląd Prawno-Ekonomiczny
PPH Przegląd Prawa Handlowego

PPHZ	Problemy Prawne Handlu Zagranicznego
PPiA	Przegląd Prawa i Administracji
PPK	Przegląd Prawa Konstytucyjnego
PPiPS	Prawo Pracy i Polityka Socjalna
PPP	Przegląd Prawa Publicznego
PPPM	Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego
Pr. i Pod.	Prawo i Podatki
Pr. i Pod. UE	Prawo i Podatki Unii Europejskiej
Pr.Adm.Kościół	Prawo – Administracja – Kościół
Pr.Asek.	Prawo Asekuracyjne
Pr.Bank.	Prawo Bankowe
Pr.Gosp.	Prawo Gospodarcze
Pr.Med.Elek.	Prawo Mediów Elektronicznych
Pr.Rol.	Prawo Rolne
Pr.Sp.	Prawo Spółek
Probl.Alkohol.	Problemy Alkoholizmu
Probl.PHZ	Problemy Prawne Handlu Zagranicznego
Probl.PiA	Problemy Prawa i Administracji
Probl.Praw.	Problemy Praworządności
Probl.Pr.Przew.	Problemy Prawa Przewozowego
Probl.UG	Problemy Ustawodawstwa Gospodarczego
Probl.WPMEIP	Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Przegl.Geod.	Przegląd Geodezyjny
Przegl.Legis.	Przegląd Legislacyjny
Przegl.Orz.Podat.	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
Przegl.Podat.	Przegląd Podatkowy
Przegl.Polic.	Przegląd Policyjny
Przegl.POŚ	Przegląd Prawa Ochrony Środowiska
Przegl.Pr.Pr.	Przegląd Prawa Pracy
Przegl.Prawn. UAM	Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
Przegl.Prawn. UW	Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego
Przegl.Pr.Wyzn.	Przegląd Prawa Wyznaniowego
Przegl.Sejm.	Przegląd Sejmowy
Przegl.Ubez.	Przegląd Ubezpieczeń
Przegl.Zw.	Przegląd Związkowy
PS	Przegląd Sądowy
PSiA	Przegląd Sądowy i Administracyjny
Psych.Pol.	Psychiatria Polska
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
PUSiG	Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych
PwD	Prawo w Działaniu
PWS	Problemy Wymiaru Sprawiedliwości

- PZP** Prawo Zamówień Publicznych
RAiP Roczniki Administracji i Prawa
Rej. Rejent
RiP Rodzina i Prawo
RNP Roczniki Nauk Prawnych KUL
ROiPPS Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego
ROiPPSiPSH Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego i Prawa Spółek Handlowych
Rozpr.Ubezp. Rozprawy Ubezpieczeniowe
RPEiS Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
R.Pr. Radca Prawny
R.Pr. ZN Radca Prawny. Zeszyty Naukowe
RWNPIE Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL
Rzesz.ZN Rzeszowskie Zeszyty Naukowe. Prawo i Ekonomia
SAiT Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem
SC Studia Cywilistyczne
SE Studia Europejskie
SEWr Studia Erasmiana Wratislaviensia
SI Studia Iuridica
SIA Studia Iuridica Agraria
SIL Studia Iuridica Lublinensia
SiMTK Studia i Materiały Trybunału Konstytucyjnego
SIS Studia Iuridica Silesiana
SIT Studia Iuridica Toruniensia
Sł.Prac. Służba Pracownicza
SP Studia Prawnicze
SP KUL Studia Prawnicze KUL
SP-E Studia Prawno-Ekonomiczne
SPiA Studia Prawnicze i Administracyjne
SPO Systematyczny Przegląd Orzecznictwa. Dział Cywilny. Księgarnia L. Frommera, Kraków
SPP Studia Prawa Prywatnego
SPPAiE Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne
SPU Studia Prawnoustrojowe
ST Samorząd Terytorialny
St.Pr.Publ. Studia Prawa Publicznego
St.Pr.RiM Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały
St.Pr.Wyzn. Studia z Prawa Wyznaniowego
St.Ubezp. Studia Ubezpieczeniowe
SZN UMCS Studenckie Zeszyty Naukowe Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
SZP Studenckie Zeszyty Prawnicze
SZPAiZ Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania

- SZPPiPS** Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej
TiGM Technika i Gospodarka Morska
TKP Teka Komisji Prawniczej
TPP Transformacje Prawa Prywatnego
TRPCz Toruński Rocznik Praw Człowieka
Wiad.Praw. Wiadomości Prawnicze
Wiad.Ubezp. Wiadomości Ubezpieczeniowe
Wil.Prz.Praw. Wileński Przegląd Prawniczy
WiR Wynalazczość i Racjonalizacja
WMP Współczesna Myśl Prawnicza
Wok. Wokanda
WPP Wojskowy Przegląd Prawniczy
WSS Wrocławskie Studia Sądowe
Zb.Urz. Zbiór Urzędowy Orzeczeń Sądu Najwyższego (od 1917 r. do 1939 r.)
ZC Lege Artis Zeszyty Cywilistyczne Lege Artis
ZH-PSD Zeszyty Historyczno-Polityczne Stronnictwa Demokratycznego
ZN AE Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej (w Krakowie, Katowicach lub Poznaniu)
ZN ASW Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych
ZN BWST Zeszyty Naukowe Beskidzkiej Wyższej Szkoły Turystyki w Żywcu
ZN IBPS Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZN GWSH Zeszyty Naukowe Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej w Katowicach
ZN PB Zeszyty Naukowe Politechniki Białostockiej. Ekonomia i Zarządzanie
ZN PG Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej. Ekonomia
ZN PGiH Zeszyty Naukowe Prawa Gospodarczego i Handlowego
ZN PWSZ Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy
ZNSA Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego
ZN TDUJ Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nauki Społeczne
ZN UE Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
ZN UG Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego
ZN UJ Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZN UŁ Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
ZN UMK Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Prawo
ZN UP-H Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach
ZN URz Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego
ZN USz Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego
ZN UWr Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego

-
- ZN WA-P** Zeszyty Naukowe, Wydział Administracyjno-Prawny, Akademia Polonia w Częstochowie
- ZN WPiEWSH-P** Zeszyty Naukowe Wydziału Prawa i Ekonomii Wyższej Szkoły Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu
- ZN WSE** Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej
- ZN WSHiP** Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego
- ZN WSIZiA** Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji
- ZN WSM** Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Menedżerskiej
- ZN WSZiP** Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa
- ZN WZG WSH** Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania Górnośląskiej WSH
- ZPAMS** Zeszyty Problemowo-Analityczne Ministerstwa Sprawiedliwości
- ZP BAS** Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych
- ZPBSiEKS** Zeszyty Prawnicze Biura Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu
- ZP TBSP UJ** Zeszyty Prawnicze Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ
- ZP UKSW** Zeszyty Prawnicze Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
- ZP WSEiA** Zeszyty Prawnicze Wyższej Szkoły Ekonomii i Administracji
- ZS KNWPiA UAM** Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM

PRZEDMOWA

I.

Prawo procesowe cywilne jest częścią prawa publicznego, a więc prawa uwzględniającego interes ogółu, regulującego stosunki społeczne z punktu widzenia interesu wspólnego. Jego akces do prawa publicznego jest jednak swoisty, służy ono bowiem także – a nierzadko ten cel ma charakter pierwszorzędny – ochronie i realizacji norm prawa prywatnego. Obecność w prawie procesowym cywilnym pierwiastków prywatnoprawnych, a niekiedy klasycznych instytucji prawa prywatnego (uznanie, ugoda, potrącenie itd.), jest zatem całkiem naturalna. Różny bywa także rozkład elementów inkwizycyjno-śledczych i elementów kontradyktoryjnych, czyli stopień tzw. publicyzacji procesu, jednak proces jako całość oraz wszystkie jego instytucje i urzędnienia zawsze, mimo niekiedy teleologicznej niejednorodności, mają charakter *iuris publici*. Odgrywa to istotną rolę przy opisie, objaśnianiu i stosowaniu tych instytucji, a także przy wykładni i rozstrzygnięciu powstających w praktyce problemów jurydycznych (prawnoprocesowych). Niebagatelne znaczenie mają także aspekty historyczne, a więc sięganie wstecz, do źródeł poszczególnych instytucji, rozpoznawanie celów i przyczyn powodujących ich powstanie, ustalanie roli, jaką odgrywały, oraz śledzenie faz rozwoju, któremu podlegały.

Źródeł prawa procesowego cywilnego w jego nowożytnym, współczesnym kształcie należy poszukiwać u zarania wieku XIX. W ślad za kodeksami cywilnymi – Kodeksem Napoleona z 1804 r., kodeksem cywilnym austriackim z 1811 r. oraz kodeksem cywilnym niemieckim z 1896 r. – zaczęły powstawać kodeksy postępowania cywilnego wypełnione normami gwarantującymi skuteczną realizację praw prywatnych. W wyniku uwarunkowań historycznych na ziemiach polskich obowiązywało kilka porządków procesowych, narzuconych przez zaborców, osadzonych na wspólnych fundamentach, ale różniących się co do zasad i poszczególnych rozwiązań normatywnych. Odmienności wynikały z wielu przyczyn: z różnic w organizacji sądownictwa, z tradycji, z decyzji imperatora oraz z dorobku doktrynalnego.

O charakterze porządku procesowego zasadniczo zawsze decydowały dwa kryteria: balans między elementami kontradyktoryjności i inkwizycyjności oraz osnowa (typ) środków zaskarżenia. Spoglądając wstecz, na ostatnie stulecie, można stwierdzić, że w państwach demokratycznych kształtujących społeczeństwo obywatelskie oraz edukujące je w poczuciu odpowiedzialności za własne działania proces sądowy odznaczał się przewagą elementów kontradyktoryjności (sporności), natomiast elementy zasady śledczej dominowały w państwach totalitarnych lub autorytarnych albo tych, w których z innych powodów zaznaczała się omnipotencja państwa. Linię podziału między systemami środków zaskarżenia

wyznaczały natomiast uznawane koncepcje doktrynalne, mające także silne zakotwiczenie terytorialne; w krajach germańskich i pozostających pod ich wpływem funkcjonował system rewizyjny, natomiast we Francji i krajach, w których zadomowił się Kodeks Napoleona, obowiązywał system kasacyjny.

II.

W Polsce roku 1918, na progu II Rzeczypospolitej, obowiązywały odziedziczone po zaborcach cztery systemy postępowania sądowego w sprawach cywilnych.

Rosyjska ustawa postępowania cywilnego z dnia 20 listopada 1864 r. (tom XVI cz. I Zводу Praw), przesycona pierwiastkiem prawa francuskiego, obejmowała postępowanie w sprawach spornych i niespornych, łącząc harmonijnie zasadę kontradyktoryjności z elementami instrukcyjności, w zakresie środków odwoławczych przewidując apelację oraz kasację, funkcjonującą jako środek nadzwyczajny, obok restytucji i tzw. opozycji trzeciego. Procedura rosyjska, mająca moc na terenie Królestwa Polskiego od 1875 r., czerpała wiele rozwiązań instytucjonalnych z francuskiego kodeksu postępowania cywilnego z 1806 r., obowiązującego na ziemiach polskich od 1808 r. wraz z Kodeksem Napoleona.

Na obszarze zaboru pruskiego obowiązywała ustawa o postępowaniu cywilnym z dnia 30 stycznia 1877 r., normująca zarówno postępowanie w sprawach spornych, jak i w sprawach egzekucyjnych (z wyjątkiem zarządu przymusowego i licytacji nieruchomości), a ze spraw niespornych tylko sprawy o ubezwłasnowolnienie oraz tzw. postępowanie wywoławcze. Procesem rządziła niepodzielnie zasada kontradyktoryjności, praktycznie bez jakichkolwiek koncesji na rzecz zasady inkwizycyjności. Środkiem przeciwko orzeczeniom było odwołanie oraz rewizja przysługująca od wyroków sądów apelacyjnych.

Aktem prawnym regulującym postępowanie cywilne na terenie zaboru austriackiego była ustawa o postępowaniu sądowym w cywilnych sprawach spornych z dnia 1 sierpnia 1895 r., tzw. procedura kleinowska¹, obowiązująca od dnia 1 stycznia 1898 r. Towarzyszyła jej ustawa ustrojowa z dnia 1 sierpnia 1895 r. o wykonywaniu sądownictwa i właściwości sądów zwyczajnych w sprawach cywilnych, zwana „Normą Jurysdykcyjną”, zawierająca także przepisy dotyczące spraw niespornych, zwłaszcza z zakresu właściwości sądów. Procedurze „kleinowskiej” przyświecała myśl, że proces cywilny służy nie tylko prywatnym interesom stron, ale również dobru ogólnemu (publicznemu), toteż zasada kontradyktoryjności korygowana była w dużym stopniu elementami instrukcyjnymi. Osnowę systemu zaskarżania orzeczeń w procedurze austriackiej stanowiło odwołanie, przysługujące od wyroków sądów pierwszej instancji, oraz rewizja od wyroków sądów odwoławczych, uzupełniane rekurem i zażaleniem.

Czwartym systemem postępowania cywilnego, mającym niewielkie znaczenie, była wywodząca się ze źródeł germańskich procedura węgierska, obowiązująca szczątkowo na terenach Spiszu i Orawy.

¹ Od nazwiska Franciszka Kleina, profesora Uniwersytetu Wiedeńskiego, rzecznika i orędownika reformy postępowania cywilnego.

Z chwilą odzyskania niepodległości, najszybciej, jak to było możliwe, przystąpiono do prac unifikacyjnych mających na celu ustalenie zasad, a następnie stworzenie jednolitej polskiej procedury cywilnej. Równolegle toczyły się dyskusje nad modelem ustroju sądów, zakończone dość szybko, przynajmniej co do pryncypiów, z chwilą uchwalenia Konstytucji Marcowej.

Zaczątek prac nad kodyfikacją polskiego prawa procesowego cywilnego stanowi powołanie w 1917 r. komisji prawa cywilnego pod przewodnictwem Jana Jakuba Litauera, grupującej najwybitniejszych prawników warszawskich, sędziów i adwokatów. Komisja przygotowała „Główne zasady polskiej procedury cywilnej”, które stały się przedmiotem krytycznej analizy dokonanej w 1918 r. przez tzw. podkomisję krakowską działającą pod przewodnictwem wybitnego procesualisty Franciszka Ksawerego Fiericha.

W dniu 10 listopada 1919 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, której prezydentem został właśnie Franciszek Ksawery Fierich. W jej ramach wyłoniono sekcję dla postępowania sądowego cywilnego, podzieloną na komitety: krakowski, warszawski i poznański. Przed twórcami kodeksu stało nie tylko trudne zadanie zaprojektowania nowoczesnego, oryginalnego, spójnego i użytecznego aktu prawnego, ale także, wcale nie łatwiejsze, zadanie znalezienia rozwiązań godzących występujące w poszczególnych rejonach Polski różnice, zakorzenione mocno w mentalności, utrwalone obyczajem oraz wieloletnią praktyką sądową i adwokacką. Rzeczą kodyfikatorów było również wypracowanie kompromisów doktrynalnych, gdyż na skutek rozbieżności różnymi drogami poszła także polska nauka procesu cywilnego.

W 1926 r., na podstawie referatów i koreferatów przygotowanych przez członków sekcji, komitet redakcyjny przygotował projekt kodeksu postępowania cywilnego, poprawiany i uzupełniany wielokrotnie, jak też poddawany szerokiemu osądowi środowisk prawnych, zwłaszcza sądów oraz izb adwokackich. Projekt bazował na kodeksach państw zaborczych, czerpiąc z nich rozwiązania osadzone na utrwalonych praktyką ponadczasowych konstrukcjach prawnodogmatycznych, uznane za optymalne dla jednolitego prawa niepodległej Polski. Sięgano także do unormowań innych państw europejskich, a w szczególności do bardzo nowoczesnych w owym czasie kodeksów postępowania cywilnego kantonów Konfederacji Szwajcarskiej – Berno i Zurych.

W dniu 21 grudnia 1929 r. Komisja Kodyfikacyjna przedstawiła oficjalny projekt kodeksu z uzasadnieniem, po czym Prezydent Rzeczypospolitej nadał mu kształt rozporządzenia, wydane w dniu 29 listopada 1930 r. (Dz.U. Nr 83, poz. 652), które weszło w życie z dniem 1 stycznia 1933 r.² Kodeks z 1930 r. – dzięki wielkiemu wkładowi Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz doktryny – okazał się dziełem wybitnym, aktem prawnym spójnym, nowoczesnym, oryginalnym i użytecznym.

² Obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz.U. Nr 112, poz. 934) ogłoszony został jednolity tekst kodeksu postępowania cywilnego, łączący rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r., obejmującym prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. Nr 93, poz. 803).

III.

Jest oczywiste, że po drugiej wojnie światowej, po przełomie ustrojowym dokonanym w latach 40. ubiegłego stulecia, kodeks postępowania cywilnego z 1930 r. nie mógł się „utrzymać”. Raził nowe władze nie tylko „złym pochodzeniem”, ale przede wszystkim – jak podnoszono – nie był w stanie realizować „podstawowych założeń Konstytucji PRL w dziedzinie procesu cywilnego”. Nie mógł być również „skutecznym orężem w umacnianiu praworządności ludowej, ochrony własności społecznej i praw obywateli”. Podkreślano, że jakkolwiek nowelizacje przybliżyły przedwojenny kodeks do „nowych potrzeb”, to jednak społeczeństwo wciąż oczekiwało na unormowanie procesu typu socjalistycznego. Trzeba przy tym pamiętać, że inne ważne akty prawne ustanowione w okresie międzywojennym, w tym kodeks handlowy, pozostały w porządku prawnym tylko dlatego, że w „nowej rzeczywistości” miały zupełnie marginesowe znaczenie albo nie miały go w ogóle.

Na gruncie krytyki starego kodeksu wyrosło także nowe spojrzenie na funkcje i cele procesu cywilnego. Nauka zaczęła upowszechniać i stale powtarzać marksistowską tezę, że postępowanie cywilne pełni rolę służebną wobec prawa materialnego i służy wyłącznie realizacji jego norm. Tym samym wykazywano – i o to chodziło w tej tezie – że również prawo procesowe jest ściśle związane ze stosunkami produkcyjnymi i społecznymi.

Zapowiedzią nowego kodeksu postępowania cywilnego – wtedy jeszcze nieplanowanego – była reforma dokonana w lipcu 1950 r., a następnie w kwietniu 1953 r.³ Jakkolwiek z punktu widzenia legislacyjnego chodziło tylko o nowelizację kodeksu z 1930 r., to doszło do gruntownej przebudowy systemu prawa procesowego, gdyż dogłębnym zmianom o charakterze ustrojowym (nowa struktura sądów, dwuinstancyjność, likwidacja wydziałów handlowych, wprowadzenie ławników, udział prokuratora w postępowaniu cywilnym) towarzyszyło także przewartościowanie naczelnych zasad procesu. Pożegnanie z pryncypiami procesu nie było oczywiście możliwe, zatem usiłowano starym zasadom nadać nową, „socjalistyczną” treść.

W sposób drastyczny nadwątlono zasadę dyspozycyjności; zasadę bezwzględną, stanowiącą refleks i atrybut autonomii praw prywatnych, oznaczającą, że sędzia może brać pod rozwagę tylko ten wycinek rzeczywistości, który zostanie mu przez powoda podany. W ujęciu ówczesnej nauki, czerpiącej bezkrytycznie z doświadczeń radzieckich, zasada dyspozycyjności – łączona ściśle z zasadą oficjalności – polegała na możliwości realizacji praw przysługujących stronie tylko w sposób zgodny z interesami socjalizmu; w razie konfliktu państwo, czyli sąd, miało prawo, a nawet obowiązek, interweniować. Prawo strony do wszczęcia procesu zostało ograniczone uprawnieniem prokuratora do wytoczenia powództwa w każdej sprawie, a związanie żądaniem powoda wyłączono w tych sytuacjach, w których w grę wchodziła ochrona mienia społecznego. Jednocześnie poddano szerszej kontroli sądu procesowe akty dyspozycyjne stron, takie jak cofnięcie pozwu, uznanie powództwa itd., oraz wyposażono prokuratora w prawo

³ Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 38, poz. 349) oraz dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o zmianie niektórych przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 23, poz. 90).

zaskarżania orzeczeń, niezależnie od tego, czy wytoczył powództwo i czy chciał tego strony.

Dotkliwy cios zadano także kontradiktoryjności przez ustanowienie zasady prawdy obiektywnej. Tę właśnie zasadę wyróżniano jako nadrzędną, przenikającą wszystkie normy i instytucje prawa procesowego. Wiele przepisów kodeksu dostosowano do jej wymagań, a sąd obciążono obowiązkami niespotykanymi w żadnym innym modelu procesu cywilnego. Do wypaczenia procesu przyczyniła się także zasada ochrony własności społecznej, kryjąca się za dogmatem prawdy obiektywnej i osadzona mocno na fundamentach ustroju socjalistycznego (art. 8 i 48 Konstytucji PRL); przez wyraźne faworyzowanie jednostek gospodarki uspołecznionej doprowadziła m.in. do zachwiania nienaruszalnej zasady równoprawienia stron.

Reforma prawa procesowego cywilnego dokonana w latach 50. nie zakończyła dzieła przebudowy. Kilka istotnych zmian wniosła jeszcze ustawa z 1962 r.⁴, ale był to już tylko krok do uchwalenia nowego kodeksu postępowania cywilnego, który stanowił zwieńczenie i podsumowanie dotychczasowych dokonań.

IV.

Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 czerwca 1964 r.⁵, obowiązujący do dzisiaj, był produktem konkretnej epoki, więc przyjęte w nim rozwiązania nie mogą dziwić ani zaskakiwać, zwłaszcza że związki między kształtem procesu a ustrojem państwa są naturalne i oczywiste. Wszystkie zasady oraz innowacje zaszczerpione do polskiego postępowania cywilnego w latach 50. zostały uwzględnione, w wielu wypadkach w rozwiniętej i usystematyzowanej formie, w innych jednak złagodzone lub stępione. Szczególnie widoczne było zawłaszczenie pola aktywności stron przez ograniczenie ich inicjatywy i samostanowienia o własnych interesach. Obciążając sąd obowiązkami, którym nie był w stanie podolać, stwarzano iluzję, że jedyna droga dojścia do sprawiedliwości wiedzie przez prawdę, która jest obiektywna i poznawalna, a jedynym strażnikiem na tej drodze jest państwo, sąd.

Tak czy inaczej, nowy kodeks – osadzony na szkielecie kodeksu z 1930 r. i wzorowany na jego założeniach – prezentował wysoki poziom legislacyjny i normatywny; był owocem wielu lat pracy wybitnych specjalistów z dziedziny prawa postępowania cywilnego⁶, a następnie licznych, zazwyczaj pozytywnych, testów podejmowanych w codziennej praktyce sądowej. Był dziełem integralnym i spójnym, dobrze znoszącym tradycyjne zabiegi wykładni, podatnym na zmiany i gotowym do wzięcia na swe barki nowych – prawnych i pozaprawnych – zjawisk współczesności.

Oczywiście, lata 1989 i 1990 – postanowienia Okrągłego Stołu oraz radykalne przekształcenie wizji ustroju państwa i sądów oraz pojmowania funkcji procesu – przyniosły przełom i wymusiły wiele zmian. Były one jednak podejmowane

⁴ Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 10, poz. 46).

⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296).

⁶ Publicznie ogłoszono trzy projekty nowego kodeksu postępowania cywilnego – z 1955, 1960 i 1964 r.

rozważnie, z namysłem, w sposób stroniący od radykalizmu, z intencją ocalenia tego, co dobre i skuteczne. Zdawano sobie sprawę, że prawo procesowe cywilne ma dużą bezwładność, w związku z czym nie poddaje się zmianom nazbyt śmiałym i nowatorskim; sprzężone silnie z interesami prywatnymi obywateli wymaga uwzględniania także świadomości społecznej, wpływając na nią wprawdzie, ale nie wyprzedzając jej zbyt raptownie.

Pierwszym krokiem na drodze odnowy kodeksu postępowania cywilnego i przystosowania go do nowej rzeczywistości była ustawa z dnia 13 lipca 1990 r.⁷, która przez wyeliminowanie przepisów faworyzujących jednostki gospodarki uspołecznionej doprowadziła do zrównania podmiotów występujących w procesie. W ten sposób polski proces cywilny stosunkowo łatwo pożegnał się z zasadą ochrony własności społecznej, a wzmocnieniu uległa zasada równouprawnienia stron.

Kolejny ważny krok został uczyniony ustawą z dnia 1 marca 1996 r.⁸ Tym razem doszło do wyraźnego wyłomu w zasadzie prawdy obiektywnej oraz ożywienia zasady kontradyktoryjności i dyspozycyjności. Okazało się jednak, że dogmat „prawdy obiektywnej” jest tak mocno wdrukowany w świadomość społeczną oraz w sposób tak bardzo skomplikowany zaszyfrowany w przepisach kodeksu, że po kilku latach konieczne stały się dalsze zmiany w tym zakresie. Poza tym, i to był także bardzo istotny efekt noweli z 1996 r., zniesiono dwuinstancyjność oraz towarzyszącą jej rewizję nadzwyczajną, wprowadzając system trójinstancyjny, oparty na apelacji tzw. pełnej oraz kasacji. I w tym wypadku wyszło na jaw, że model kasacji, kopiujący bezkrytycznie kasację przedwojenną, będzie wymagał w przyszłości istotnych korekt.

Kierunek zmian wytyczony w 1996 r. został podtrzymany w ustawie z dnia 24 maja 2000 r.⁹, która umocniła zasadę szybkości (sprawności) postępowania oraz zasadę koncentracji materiału dowodowego, jak też nadała bardziej wyraźny profil kasacji, która przez pewien czas zawiśla między konstrukcją zwyczajnego i nadzwyczajnego środka odwoławczego.

Kolejny etap zmian kodeksu postępowania cywilnego wyznaczyła ustawa z dnia 2 lipca 2004 r.¹⁰, przewidująca wyłączenie możliwości orzekania przez sąd o roszczeniach stron z urzędu. Duże znaczenie miały również zmiany „oczyszczające” kodeks z reliktywów zasady prawdy obiektywnej, polegające na wyeliminowaniu tych unormowań, które nie zostały usunięte wcześniej, przy okazji nowelizacji

⁷ Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. Nr 53, poz. 306).

⁸ Ustawa z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189).

⁹ Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 48, poz. 554 ze zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804).

z 1996 i 2000 r. Bardzo istotna była ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r.¹¹, reformująca kasację w kierunku wyznaczanym przez jej prawnodogmatyczny wzorzec nadzwyczajnego środka zaskarżenia przysługującego od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji – kasację zastąpiono wówczas skargą kasacyjną – oraz wprowadzająca do polskiego procesu cywilnego skargę o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem.

Ostatnimi poważnymi, przemyślanymi i dobrze zaplanowanymi zabiegami legislacyjnymi przystosowującymi kodeks z 1964 r. do wymagań współczesności i zachodzących przemian były – obok doraźnych zmian przystosowujących do wymagań regulacji europejskich – ustawy z lat 2005–2008, reformujące gruntownie przepisy o sędzię polubownym¹² oraz o międzynarodowym postępowaniu cywilnym¹³, a także ustawa wprowadzająca instytucję mediacji¹⁴. Projekty wszystkich omówionych zmian przygotowała, poddała dyskusji i rekomendowała ustawodawcy Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego, kierowana przez Zbigniewa Radwańskiego, a następnie przez Tadeusza Erecińskiego.

Kolejnym krokiem, nieodzownym, bo wymuszonym ogólną sytuacją normatywną, ale wspieranym zarazem spójną ideą doktrynalną oraz jasno sformułowanymi oczekiwaniami praktyki, było przystąpienie do prac nad nowym – nowym i nowoczesnym, wchodzącym głęboko w XXI wiek – kodeksem postępowania cywilnego¹⁵. Prace nad nim zostały jednak przerwane w połowie grudnia 2015 r. wraz z likwidacją Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego; dzieło zmian doraźnych trafiło w ręce sędziów – urzędników Ministerstwa Sprawiedliwości, a racje pozaprawne zmarginalizowały dialog społeczny i naukowy oraz kompetencje merytoryczne¹⁶.

Obydwa kodeksy, z 1930 r. i z 1964 r., mimo pewnych różnic – w niektórych okresach narastających, a w innych malejących – mają tego samego „procesowego ducha”. Wyrastają ze wspólnych lub bliskich sobie korzeni i choć kodeks powojenny starał się nadać starym, naczelnym zasadom procesowym „nową” treść, to w gruncie rzeczy – po zrzuceniu z niego w latach 90. tej powłoki – okazał się w swych zrębach kodeksem nowoczesnym, pozwalającym zbliżyć postępowanie cywilne do klasycznego, demokratycznego modelu liberalnego, upatrującego główną funkcję sądów, stanowiących element monteskiuszowskiego podziału władz, w ochronie praw obywateli wyposażonych w oręż umożliwiający im wolne, zależne tylko od ich autonomicznych decyzji, dochodzenie swoich praw, ale zarazem czynieniu ich współodpowiedzialnymi za wynik procesu.

¹¹ Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98).

¹² Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 178, poz. 1478).

¹³ Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571).

¹⁴ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1438).

¹⁵ Por. T. Ereciński, *O potrzebie nowego kodeksu postępowania cywilnego*, PiP 2004/4, s. 3; W. Broniewicz, *Czy potrzebny jest nowy kodeks postępowania cywilnego*, PiP 2004/4, s. 11; K. Weitz, *Czy nowa kodyfikacja postępowania cywilnego?*, PiP 2007/3, s. 13

¹⁶ Skutki tego posunięcia pouczająco ilustruje tzw. duża zmiana kodeksu postępowania cywilnego z 2019 r. (ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1469).

V.

W obu kodeksach znalazło się wiele konstrukcji stworzonych i przetestowanych w ustawodawstwie francuskim, niemieckim i austriackim, funkcjonujących w wolnej Polsce także w ramach prawa dzielnicowego. Z tego względu w znacznym stopniu ocalał i zachował aktualność bogaty dorobek myśli prawniczej z przełomu wieku XIX i XX oraz z okresu międzywojennego, a także z czasów powojennych poprzedzających wejście w życie kodeksu postępowania cywilnego. To samo dotyczy orzecznictwa Sądu Najwyższego, który powstał już w dniu 1 września 1917 r. i od razu rozpoczął swą działalność judykacyjną. Liczne instytucje stanowiące element prawa dzielnicowego obowiązującego w Polsce przed wojną oraz rozmaite – powstające przy ich stosowaniu – „procesowe przypadki” stały się zatem przedmiotem rozstrzygnięć także polskiego Sądu Najwyższego. Wiele z nich zachowało aktualność, a zwłaszcza te, które dotyczą instytucji recypowanych do kodeksu postępowania cywilnego z 1964 r. lub przeniesionych do niego dopiero w latach 90. ubiegłego stulecia, po demokratycznym przełomie ustrojowym. Orzeczenia te są wciąż chętnie wykorzystywane w praktyce sądowej oraz w nauce, co dotyczy także pozycji piśmiennictwa, aktualnych do dzisiaj lub mających z przepisami kodeksu ścisły związek.

Dorobek piśmienniczy i orzeczniczy łączący się z kodeksem postępowania cywilnego, pochodzący z wieku XIX oraz z okresu międzywojennego, jest rozproszony, nierzadko zapoznany, ale zawsze trudno dostępny dla współczesnego „zwykłego” prawnika, który chce dotrzeć do poszukiwanej lub oczekiwanej pozycji szybko i bez większego mozółu. Dawne publikacje prawnicze wielokrotnie miały charakter nieregularny, a nakłady były niewielkie, przy czym wiele egzemplarzy i roczników bibliotecznych zaginęło bezpowrotnie w pożodze wojennej. Dotyczy to zarówno bibliografii Karola Estreichera (starszego)¹⁷, także w wersji elektronicznej¹⁸, jak i polskiej bibliografii prawniczej XIX i XX wieku Adolfa Suligowskiego, obu sporządzonych na wysokim poziomie naukowym, ale jednak mało przydatnych z praktycznego punktu widzenia. Owszem, sporadycznie ukazywały się takie, ale miały charakter efemeryczny i fragmentaryczny. Przykładem z dziedziny prawa procesowego cywilnego mogą być zbiory orzecznictwa opracowane przez Adama Słomińskiego¹⁹ lub Bronisława Fellerę²⁰. Przez pewien czas w formie wymiennokartkowej prowadzono „Bibliotekę Orzecznictwa” (red. działu cywilnego Tadeusz H. Godłowski) oraz „Systematyczny Przegląd Orzecznictwa” (red. Ignacy Rosenblüth). Interesującą inicjatywą był wychodzący od stycznia 1938 r. miesięcznik „Prasa Prawnicza” (red. Adam Daniel Szczygielski), mający na celu przegląd wszystkich ukazujących się wówczas periodyków prawniczych, których wychodziło ok. 50.

¹⁷ Karol Estreicher, *Bibliografia polska*, wydawana od 1872 r. Dzieło kontynuowali: syn Stanisław i wnuk Karol (do 1951 r.).

¹⁸ <https://www.estreicher.uj.edu.pl/home/>

¹⁹ *Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pierwszej Cywilnej, dotyczące b. Królestwa Kongresowego, z lat trzynastu – 1917–1929 włącznie*, Łódź 1931.

²⁰ *Kodeks postępowania cywilnego z orzecznictwem Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych, nowymi ustawami, okólnikami i rozporządzeniami Min. Sprawiedliwości, Komunikacji oraz Skarbu z 1937 r. na 926 stronach*, Warszawa 1937 (kolejne wydania w 1938 i 1939 r.).

Okres powojenny jest opracowany dużo lepiej i dokładniej, głównie dzięki *Polskiej Bibliografii Prawniczej*, wydawanej przez Instytut Nauk Prawnych PAN od 1965 r., a także *Bibliografii prawa i postępowania cywilnego* Zbigniewa Trybalskiego, obejmującej lata 1945–1981, oraz – będącej jej kontynuacją, mniej jednak dokładną – *Bibliografii prawa i postępowania cywilnego* Alfreda Goli i Tadeusza Żyźnowskiego, obejmującej lata 1982–1990. Opracowania te to klasyczne opracowania bibliograficzne oparte na metodzie podmiotowo-przedmiotowej, która zapewnia względną rzetelność oraz odnalezienie pozycji znanych, ale nie ułatwia poszukiwania pozycji nieznanymi, według kryterium bardziej szczegółowego niż szeroko określany „przedmiot”. Z tego względu w praktyce prawniczej bardzo przydatne i łatwe w użyciu są opracowania bibliograficzne osadzone na podstawie i strukturze kodeksu, ułożone i posegregowane według jego artykułów (paragrafów, ustępów). W swoim czasie dużym powodzeniem cieszyły się opracowania Witolda Świąteczkiego (*Orzecznictwo powojenne Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych*, Łódź 1948), Kazimierza Lipińskiego (*Kodeks postępowania cywilnego z orzecznictwem okresu powojennego i komentarzem*, Warszawa 1957 i 1961), Kazimierza Lipińskiego i Janusza Pietrzykowskiego (*Kodeks postępowania niespornego*, Warszawa 1959) oraz Jana Krajewskiego i Kazimierza Piaseckiego (*Kodeks postępowania cywilnego. Tekst, orzecznictwo, piśmiennictwo*, Warszawa 1968 i 1977). W latach 90. ubiegłego wieku ukazały się podobne, dużo obszerniejsze zbiory Jacka Gudowskiego (*Kodeks postępowania cywilnego. Tekst, orzecznictwo, piśmiennictwo*, Warszawa 1998, następnie w formie wymiennokartkowej, Warszawa 1999–2011).

Oddawany teraz w ręce P.T. Czytelników tom jest także takim opracowaniem, wychodzącym naprzeciw oczekiwaniom praktyki, wypełniającym istotną lukę wydawniczą oraz stanowiącym remedium na niedostatki współczesnych publikacji. Wydawnictwo Wolters Kluwer zdecydowało się wydać w formie książkowej oraz elektronicznej moje zbiory bibliograficzne dotyczące kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego oraz kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, gromadzone od 40 lat, najpierw w formie tradycyjnej, a od 30 lat w formie elektronicznej, obejmujące obecnie – w dziedzinie prawa cywilnego – ok. 70 000 pozycji, w tym ponad 30 000 orzeczeń Sądu Najwyższego oraz grubo ponad 30 000 pozycji piśmiennictwa. Zbiór obejmuje ponad 15 000 orzeczeń i ok. 12 000 pozycji piśmiennictwa dotyczących kodeksu postępowania cywilnego albo wiążących się z nim ściśle lub pośrednio. Pozycje piśmiennicze obejmują okres od 1830 r., a orzeczenia Sądu Najwyższego od 1918 r. – wszystkie znajdują się w pięciu tomach pt. *Kodeks postępowania cywilnego – orzecznictwo, piśmiennictwo*. Całość opatruje znak „GUDI-LEX”, noszony przez moje zbiory od chwili ich powstania.

Obecna edycja – dotycząca kodeksu postępowania cywilnego – stanowi kontynuację rozpoczętego w 2018 r. cyklu „GUDI-LEX”, zainicjowanego opracowaniem orzecznictwa i piśmiennictwa do kodeksu cywilnego (4 tomy, 5 woluminów).

CO TO JEST GUDI-LEX I JAK Z NIEGO KORZYSTAĆ

Orzecznictwo

1. GUDI-LEX zawiera wszystkie orzeczenia Sądu Najwyższego dotyczące kodeksu postępowania cywilnego wydane w okresie od 1918 do 2020 r., drukowane, a więc publikowane „na papierze”, w zbiorach orzecznictwa, czasopismach i innych periodykach, a także we wszelkich opracowaniach wydawanych okazjonalnie lub nieregularnie.

Stosunkowo duży segment zbioru stanowią orzeczenia niepublikowane. Są to orzeczenia najnowsze, które nie doczekały się jeszcze publikacji, albo takie, które nigdy – z różnych powodów – nie zostały w ten sposób upowszechnione. W tej grupie są też orzeczenia uznane za ważne, istotne lub z innych powodów godne druku. Jest to wybór autorski, nieunikniony w czasach, gdy „zalew” orzeczeń ukazujących się w obiegu powszechnym osiągnął już rozmiary, których ogarnąć niepodobna. Należy pamiętać, że Sąd Najwyższy wydaje rocznie tysiące orzeczeń – o różnej wadze jurydycznej i społecznej, także błahych i powtarzających się – zatem ich publikowanie bez ograniczeń jest pozbawione sensu; zamiast dotarcia do poszukiwanej informacji, szczegółowej lub znajdującej względny stopień uogólnienia czytelnicy są przytłoczeni nadmiarem informacji bez jakiegokolwiek nośności merytorycznej. Rozumna i kompetentna selekcja zapobiega niekontrolowanemu rozrostowi publikacji oraz ułatwia rozeznanie tego, co istotne i ważne.

Sprzyja temu także wyróżnianie przy użyciu stosownego ideogramu poszczególnych orzeczeń według kryteriów:

bardzo ważne – !!!

ważne – !!

warte uwagi – !

Czytelnik, rzucając okiem, rychło wyłowi orzeczenia, którym należy poświęcić szczególną uwagę. I w tym wypadku ta swoista waloryzacja orzeczeń jest dziełem autorskim; wyróżnienie konkretnego orzeczenia nie oznacza jednak, że inne są mniej ważne lub nawet nieważne. Ostateczna kwalifikacja należy do Czytelnika, który zazwyczaj wie, czego poszukuje i co ma dla niego znaczenie.

2. Orzeczenia przypisane są do poszczególnych artykułów kodeksu, przy czym łącznikiem podstawowym jest brzmienie (temat) tezy orzeczenia. Orzeczenia wiążące się ściśle z kilkoma artykułami zostały umieszczone pod każdym z nich; tezy sformułowane w punktach – jeżeli było to możliwe i uzasadnione – rozdzielono,

inne powtórzone we właściwym miejscu. Chroni to Czytelnika przed uciążliwym systemem odsyłaczy tekstowych.

Orzeczenia przypisane do poszczególnych artykułów ułożono w porządku chronologicznym, według daty wydania. W niektórych przypadkach – dla przejrzystości i wygody Czytelnika – w ramach konkretnego artykułu orzeczenia zostały podporządkowane kolejnym paragrafom danego artykułu albo podzielone według kryterium rzeczowego (patrz zestawienie). Orzeczenia dotyczące kwestii ogólnych lub wieloaspektowych ulokowano pod pierwszym artykułem właściwego tytułu (działu), ewentualnie w grupie orzeczeń zatytułowanej „ogólne”.

3. Każde orzeczenie jest opatrzone informacją o procesowej formie jego wydania, datą, sygnaturą oraz adresami, pod którymi zostało opublikowane. Adresy dotyczą publikacji tradycyjnych (papierowych) i nie obejmują w zasadzie tylko dzienników lub czasopism o charakterze publicystycznym (prasy codziennej lub tygodniowej). Jeżeli do orzeczenia opublikowano głosę, notkę, notę, omówienie lub komentarz, to fakt ten znajduje szczególne zaznaczenie, obejmujące autora oraz miejsce publikacji. W tej grupie informacji ujęte są również wszystkie wypowiedzi zawarte w przeglądach orzecznictwa oraz opracowaniach (artykułach) poświęconych omówieniu danego orzeczenia.

W opisie orzeczeń w zasadzie nie przytacza się pełnych tytułów przeglądów orzecznictwa, niekiedy bardzo rozbudowanych, opisujących m.in. okresy i sądy, których dotyczą. W celu skrócenia i uproszczenia tych tytułów ograniczono się do podanego kursywą określenia „Przegląd orzecznictwa”. Ostatnio coraz częściej nadaje się tytuły także klasycznym glosom; i w tym wypadku pozostano przy określeniu „głosa”.

4. Wiele orzeczeń publikowano, zwłaszcza przed wojną, w różnych czasopiśmiech z niejednakowym brzmieniem tezy. Wynikało to z tego, że tylko stosunkowo nieliczne rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, upowszechniane w zbiorze urzędowym, miały swoją tezę oficjalną, pozostałe natomiast były formułowane przez redaktorów poszczególnych periodyków, według ich uznania i wycucia. Przyjęto zasadę, że orzeczenie publikowane w zbiorze urzędowym zachowuje brzmienie uwidocznione w tym zbiorze, natomiast w innych wypadkach wybór tezy najlepiej oddającej istotę rozstrzygniętego zagadnienia ma charakter autorski.

Tezy zasadniczo zachowują więc brzmienie oryginalne; w wypadkach koniecznych, jeżeli archaizmy językowe były zbyt rażące lub nieczytelne – zarówno leksykalne, jak i syntaktyczne – uwspółcześniano je, zachowując jednak umiar i powściągliwość. Korygowano też oczywiste błędy pisarskie (drukarskie), a także – gdy było to możliwe, a zazwyczaj było – błędy w oznaczeniu orzeczenia, najczęściej dotyczące sygnatury lub daty wydania. W wypadku różnic w przytaczaniu sygnatury orzeczenia (np. pominięcia litery lub cyfry) starano się zachować brzmienie sygnatury podanej w zbiorze urzędowym lub – w danym wypadku – w źródle najbardziej wiarygodnym.

W dążeniu do zachowania oryginalnego brzmienia tezy nie usuwano z tekstu określeń, zwłaszcza techniczno-prawnych, dzisiaj już przestarzałych lub nieaktualnych. Chodzi o dawne nazwy niektórych instytucji prawnych lub nieistniejące

już organy, o uchylone akty prawne, stare oznaczenia artykułów kodeksów itd. W takich sytuacjach ingerencja autora ograniczyła się do umieszczenia w nawiasie kwadratowym określenia (oznaczenia) współczesnego. Niekiedy określenia nieaktualne lub przestarzałe zostały zaznaczone czcionką wyróżniającą (kursywą), kiedy indziej całkiem zbędne fragmenty tezy pominięto z pozostawieniem śladu w postaci wielokropka. W dość licznych przypadkach przedstawiono także krótkie fragmenty uzasadnień orzeczeń; funkcjonują one w zbiorze jako samodzielne tezy albo jako dopełnienie tez oficjalnych.

5. W zbiorze nie uwzględniono kwalifikacji i podziału orzeczeń na „aktualne” i „nieaktualne”, w związku z czym pominięto tylko te, które np. na skutek uchylecia ustawy lub bezpowrotnego zaniku funkcjonującej ongiś instytucji prawnej, często powołanej do życia lub stosowanej incydentalnie, całkowicie utraciły znaczenie. Znajdują się zatem w zbiorze orzeczenia formalnie nieaktualne, tzn. nieodnoszące się do obowiązującego stanu prawnego, jednak np. przez swą ponadczasową doniosłość zachowujące walor historyczny, sięgające swymi skutkami poza czas obowiązywania przepisu albo też unaoczniające sposób rozstrzygnięcia przez najwyższą instancję sądową zagadnień mających charakter uniwersalny. Są także orzeczenia, które utraciły aktualność w tym sensie, że z zajętego w nich stanowiska Sąd Najwyższy się wycofał. Wszystkie te orzeczenia, określane potocznie jako nieaktualne, mają istotną wartość historyczną i poznawczą.

Piśmiennictwo

1. GUDI-LEX zawiera wszystkie pozycje piśmiennictwa prawniczego dotyczące kodeksu postępowania cywilnego opublikowane w okresie 1830–2020 (w tomie II w okresie 1847–2020). Obejmuje monografie, książki tematyczne, księgi pamiątkowe, dzieła zbiorowe itd., a także artykuły (inne formy) ogłaszane w czasopiśmie lub innych periodykach prawniczych (np. uczelnianych zeszytach naukowych), ale także w innych publikacjach, niekiedy nieznanych, lokalnych, środowiskowych, efemerycznych lub o niewielkim zasięgu rozpowszechniania. Zbiór obejmuje wyłącznie teksty opublikowane w języku polskim, wydawane w Polsce, a przed 1918 r. – na terenach polskich anektowanych przez zaborcę.

2. Podobnie jak orzeczenia, pozycje piśmiennictwa przypisane są do poszczególnych artykułów kodeksu, przy czym łącznikiem podstawowym jest tytuł publikacji oraz jej dominujący temat. Pozycje piśmiennictwa wiążące się z kilkoma artykułami zostały umieszczone pod każdym z nich, co chroni Czytelnika przed uciążliwym systemem odsyłaczy tekstowych.

Pozycje piśmiennictwa przypisane poszczególnym artykułom kodeksu zostały ułożone w porządku alfabetycznym według nazwisk autorów (w ramach autorów według brzmienia tytułu), a zapisy bibliograficzne, oprócz nazwiska i imienia oraz tytułu dzieła, wskazują miejsce publikacji – w wypadku czasopiśm z określeniem tytułu, rocznika, numeru i strony. Jeżeli dana pozycja stanowi część dzieła zbiorowego, jest to wyraźnie zaznaczone, ze wskazaniem redaktora (redaktorów) całości, a także tomu, miejsca i roku wydania oraz strony. W tytułach pozycji

starszych, pochodzących z XIX w., w niektórych, nielicznych wypadkach współcześnieiono archaiczną pisownię tytułu, dostosowując ją do obecnych zasad. Czynniono to jednak tylko wtedy, gdy zapis oryginalny utrudniał zrozumienie albo brzmiał dzisiaj rażąco sztucznie. Ingerencje te nie deformują oryginału, są niewielkie i dotyczą wyłącznie transkrypcji.

3. Wykazy piśmiennictwa nie zawierają żadnych wyróżnień „ważności” dzieła, w wykazach są zatem – obok dzieł o fundamentalnym znaczeniu i mających ponadczasową doniosłość – także teksty drobne, przyczynkarskie lub pozbawione istotnych walorów naukowych lub poznawczych. Jest wiele prac nieznanych, publikowanych w czasopiśmie „niszowych”, zapoznanych, niewidocznych w bibliografiach lub opracowaniach monograficznych. Wybór i ocena dzieła należą do Czytelnika; każdy szuka czego innego, kieruje się innymi kryteriami i dysponuje innym „aparatem skojarzeniowym”.

4. W wykazach piśmiennictwa pominięto podręczniki, komentarze, zbiory orzecznictwa, wzory pism procesowych oraz bibliografie. Pozycje te – dotyczące prawa cywilnego w całości – są powszechnie znane oraz na stałe obecne w bibliotekach i księgarniach. Pominięto także poradniki, zbiory kasusów, artykuły publicystyczne, recenzje, doraźne notki polemiczne i przeglądy orzecznictwa; autorów i adresy przeglądów uwzględniono przy orzeczeniach, których dotyczą. To samo dotyczy glos (komentarzy, notek itp.), w związku z czym i w tym wypadku Czytelnik powinien poszukiwać wiadomości o nich przy konkretnych orzeczeniach. Taki sposób prezentacji tych form piśmienniczych jest wystarczający, a sama treść tezy orzeczenia stanowi zazwyczaj dostateczny wyznacznik tematu glosy.

5. Pozycje piśmiennictwa dotyczące kwestii ogólnych lub wieloaspektowych (np. monografie) zostały ulokowane pod pierwszym artykułem właściwego tytułu (działu), ewentualnie w grupie zatytułowanej „ogólne” (patrz zestawienie). Pozycje związane z daną kwestią luźniej Czytelnik znajdzie pod innymi artykułami danego tytułu (działu), ewentualnie w innych miejscach wybranych w drodze „systemowych” skojarzeń lub na podstawie dyktowanych wiedzą i doświadczeniem wskazówek. Czytelnik ma pełną gwarancję, że pod wytypowanym artykułem nie spotka pozycji piśmiennictwa przypisanych tam przypadkowo, błędnie lub pozostających bez żadnego związku z unormowaną w tym artykule kwestią.

TYTUŁ VI

POSTĘPOWANIE

DZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE O CZYNNOŚCIACH PROCESOWYCH

ROZDZIAŁ 1

PISMA PROCESOWE

Art. 125. [Pisma procesowe – sposób wnoszenia]

§ 1. Pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą.

§ 2. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi, pisma procesowe wnosi się na urzędowych formularzach.

§ 2¹. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi albo dokonano wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, pisma procesowe w tej sprawie wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Pisma niewniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, o czym sąd poucza wnoszącego pismo.

§ 2^{1a}. Dokonanie wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz dalsze wnoszenie tych pism za pośrednictwem tego systemu jest dopuszczalne, jeżeli z przyczyn technicznych, leżących po stronie sądu, jest to możliwe.

§ 2². W przypadku niewniesienia pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego przewodniczący zawiadamia wnoszącego pismo o bezskuteczności czynności.

§ 2³. Jeżeli z przyczyn technicznych leżących po stronie sądu nie jest możliwe wniesienie pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w wymaganym terminie, stosuje się przepisy art. 168–172.

§ 2⁴. Oświadczenie o wyborze lub rezygnacji z wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego składa się za

pośrednictwem tego systemu. Oświadczenie to jest wiążące tylko w stosunku do osoby, która je złożyła.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzory i sposób udostępniania stronom urzędowych formularzy, o których mowa w § 2, odpowiadających wymaganiom przewidzianym dla pism procesowych, szczególnym wymaganiom postępowania, w którym mają być stosowane, oraz zawierających niezbędne pouczenia dla stron, co do sposobu ich wypełniania, wnoszenia i skutków niedostosowania pisma do tych wymagań, uwzględniając, że urzędowe formularze powinny być udostępniane w siedzibach sądów oraz bezpłatnie w sieci Internet w formie pozwalającej na dogodną edycję treści formularza.

§ 3¹. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, sposób wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, mając na względzie skuteczność wnoszenia pism, szczególne wymagania postępowań obsługiwanych przez ten system oraz ochronę praw osób wnoszących pisma.

§ 4. (uchylony)

ORZECZNICTWO	44
PIŚMIENNICTWO	45
Czynności procesowe ogólnie	45
Pisma procesowe	47

ORZECZNICTWO

Pisma składane w rozprawie, których treść strona na rozprawie przedstawiła, nie podpadają pod art. 136 [125] k.p.c., lecz mają charakter załącznika do protokołu i nie tracą tego charakteru, chociaż sędzia pismo przyjmie jako szczególny wpływ do akt i nie zaznaczy w protokole, że chodzi o załącznik do protokołu.

orzeczenie SN z 22 marca 1937 r., C.III. 435/36, RPEiS 1938/1, s. 172; PS 1938, poz. 377 i 381; Bibl.Orz., k.p.c. dział IX, poz. 1, dział XXX, poz. 14; SPO, t. 1, poz. 8 do art. 136–142 k.p.c., poz. 45 do art. 393–418 k.p.c.

Osnowa wniosku (art. 126 § 1 pkt 3 k.p.c.), a nie domniemany, ale nie uzewnętrzniiony zamiar wnoszącego pismo wyznacza zakres działania sądu i w konsekwencji wywołuje określone skutki procesowe.

postanowienie SN z 5 marca 1998 r., II CKN 643/97, niepubl.

Przepisy Kodeksu wyborczego nie przewidują złożenia protestu przeciwko ważności wyborów w formie elektronicznej.

postanowienie SN z 25 października 2011 r., III SW 70/11, OSNP 2012/11–12, poz. 155

1. Wniesienie środka odwoławczego drogą elektroniczną jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy przepis szczególny tak stanowi (art. 125 § 2; obecnie § 2¹ k.p.c.).

2. Wydruk niedopuszczalnego środka odwoławczego wniesionego drogą elektroniczną może być potraktowany jako środek odwoławczy niewniesiony tą

drogą, jeżeli usunięty zostanie brak podpisu (art. 130 § 1 w związku z art. 126 § 1 pkt 4 k.p.c.); datą wniesienia tego środka do sądu jest wtedy data wykonania wydruku (art. 130 § 3 k.p.c.).

uchwała SN z 23 maja 2012 r., III CZP 9/12, OSNC 2012/11, poz. 128; BSN 2012/5, s. 9; IC 2012/6, s. 7; Rej. 2012/6, s. 167; LEX nr 1162620 z glosą A. Bielińskiego; PiP 2014/8, s. 134 z glosą A. Kościółek; Glosa 2015/2, s. 42 z glosą N. Wójcik-Krokowskiej; MoP 2012/19, s. 1944 z omówieniem P. Grzegorzcyka, *Dopuszczalność wniesienia środka zaskarżenia w postaci elektronicznej*

Jeżeli celem prawodawcy unijnego byłoby przyznanie jednostce w art. 5 ust. 1 dyrektywy 1999/93/WE skutecznego względem państwa członkowskiego uprawnienia do wnoszenia w postaci elektronicznej środków odwoławczych lub innych środków zaskarżenia w postępowaniu sądowym, to musiałoby to mieć taką postać jak w art. 16 rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz.Urz. UE L 2006.399.1).

postanowienie SN z 19 czerwca 2013 r., I CZ 59/13, ZN SA 2014/3, s. 114; EPS 2014/8, s. 60 z omówieniem M. Domańskiej, *Przegląd orzecznictwa*

PIŚMIENICTWO

Czynności procesowe ogólnie

Błaszczak Łukasz, *O kompetencji (prawnej) stron i metodzie dokonywania czynności procesowych w sądowym postępowaniu cywilnym*, SEWr 2014/7, s. 77

Błaszczak Łukasz, *Wadliwość czynności procesowych stron i uczestników. Obecny model i propozycja zmian w przyszłym kodeksie postępowania cywilnego (w:) Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym kodeksie postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego w Katowicach–Kocierzu (26–29 września 2013 r.)*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, Warszawa 2014, s. 173

Cieślak Sławomir, *Elektroniczne czynności sądowe obecnie i w przyszłości (w:) Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak, Sopot 2016, s. 419

Cieślak Sławomir, *Elektroniczne czynności sądowe – perspektywy rozwoju (w:) Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2016, s. 13

Cieślak Sławomir, *Forma czynności w procesie cywilnym (w:) Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym kodeksie postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego w Katowicach–Kocierzu (26–29 września 2013 r.)*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, Warszawa 2014, s. 155

Dalka Sławomir, *Czynności procesowe stron w procesie cywilnym*, Pal. 1975/9, s. 47

Dalka Sławomir, *Obowiązkowa forma pisemna czynności procesowych stron w procesie cywilnym*, Pal. 1976/2, s. 29

Franusz Anna, *Czynności procesowe dokonywane per facta concludentia (w:) Skutki czynności procesowych w świetle standardów europejskich*, red. D. Gil, Lublin 2014, s. 234

- Gołaczyński Jacek, *Elektroniczne czynności procesowe*, e-Biuletyn CBKE 2003/3
- Gołaczyński Jacek, *Elektroniczne czynności procesowe*, Pr.Med.Elek. 2004/4, s. 3
- Kostwiński Marcin, *Skutki czynności procesowych a instytucja ferii sądowych w ujęciu historycznoporównawczym oraz prawnoporównawczym na przykładzie prawa austriackiego, niemieckiego i szwajcarskiego* (w:) *Skutki czynności procesowych w świetle standardów europejskich*, red. D. Gil, Lublin 2014, s. 303
- Kościołek Anna, *Elektroniczne czynności procesowe de lege lata i de lege ferenda* (w:) *Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2016, s. 29
- Kościołek Anna, *Elektroniczne czynności procesowe – wczoraj, dziś i jutro* (w:) *Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak, Soopot 2016, s. 395
- Kutypa Nikoletta, *Informatyzacja postępowania cywilnego* (w:) *Tendencje prawa materialnego i procesowego*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Wrocław 2017, s. 91
- Lapierre Jerzy, *Przepisy ogólne o czynnościach procesowych*, Katowice 1965/1966
- Mokry Józef, *Czynności procesowe podmiotów dochodzących ochrony praw w postępowaniu cywilnym*, Wrocław 1993
- Mokry Józef, *Dopuszczalność konwersji wadliwych czynności procesowych w postępowaniu cywilnym*, Acta UWr 1983/105, s. 125
- Mokry Józef, *Odwołalność czynności procesowych w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1973
- Mokry Józef, *Wadliwe czynności procesowe*, Acta UWr 1973/202
- Mokry Józef, *Wykładnia procesowych oświadczeń w sądowym postępowaniu cywilnym*, SC 1975/25–26, s. 181
- Municzewski Andrzej, *Wykładnia oświadczeń woli stron składanych w postępowaniu cywilnym i postępowaniu karnym* (w:) *Konwencjonalne i formalne aspekty prawa*, red. S. Czepita, Szczecin 2006, s. 65
- Piekarski Mieczysław, *Czynności materialnoprawne a czynności procesowe w sprawach cywilnych*, SP 1973/37, s. 97
- Rudkowska-Ząbczyk Ewa, *Wadliwości czynności procesowych stron i uczestników postępowania* (w:) *Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych. Materiały konferencyjne Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Postępowania Cywilnego, Szczecin–Niechorze, 28–30 września 2007 r.*, red. H. Dolecki, K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2009, s. 287
- Siedlecki Władysław, *Czynności procesowe*, PiP 1951/11, s. 696
- Siedlecki Władysław, *O tzw. umowach procesowych* (w:) *Studia z prawa zobowiązań. Profesorowi Alfredowi Ohanowiczowi*, red. Z. Radwański, Warszawa–Poznań 1979, s. 169
- Stelmachowski Bronisław, *Zagadnienie błędu w oświadczeniach procesowych*, RPEiS 1936, s. 367

- Świeboda Zdzisław, *Czynności procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1990
- Torbus Andrzej, *Kilka uwag dotyczących uregulowania w przyszłym kodeksie postępowania cywilnego czynności procesowych (w:) Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym kodeksie postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego w Katowicach–Kocierzu (26–29 września 2013 r.)*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, Warszawa 2014, s. 735
- Waśkowski Eugeniusz, *Istota czynności procesowych*, PPC 1937/24, s. 746
- Waśkowski Eugeniusz, *Istota czynności procesowych*, Warszawa 1938
- Wiciński Kamil, *Elektroniczne czynności procesowe i ich wpływ na efektywność postępowania cywilnego (w:) Skutki czynności procesowych w świetle standardów europejskich*, red. D. Gil, Lublin 2014, s. 267

Pisma procesowe

- Bieliński Arkadiusz, *Wnoszenie pism procesowych do sądu drogą elektroniczną – zagadnienia wybrane*, Admin.Publ.SKIM 2007/2, s. 121
- Bieliński Arkadiusz, *Wykorzystanie elektronicznych nośników informacji w polskim postępowaniu cywilnym ze szczególnym uwzględnieniem dokumentów oraz umów procesowych (w:) Europeizacja prawa prywatnego*, red. M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar, t. 1, Warszawa 2008, s. 81
- Bieliński Arkadiusz, *Zasada równości i prawa do sądu w polskim postępowaniu cywilnym w aspekcie możliwości wnoszenia pism procesowych do sądu na elektronicznych nośnikach informacji*, BSP 2008/3, s. 152
- Cichorska Monika, *Hybrydowe postępowanie cywilne*, KPN 2016/3, s. 17
- Gapska Edyta, *Wykorzystanie technologii informatycznych w cywilnym postępowaniu sądowym (w:) Współczesne przemiany postępowania cywilnego*, red. P. Pogonowski, P. Cioch, E. Gapska, J. Nowińska, Warszawa 2010, s. 264
- Glaser Stefan, *Pisma procesowe a ochrona powagi sądu*, PPC 1939/5–6, s. 147
- Gołaczyński Jacek, *Elektroniczne czynności procesowe*, e-Biuletyn CBKE 2003/3
- Gołaczyński Jacek, *Elektroniczne czynności procesowe*, Pr.Med.Elek., dodatek do MoP 2004/4, s. 3
- Gołaczyński Jacek, *Koncepcja elektronicznego biura podawczego w postępowaniu cywilnym (w:) Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak, Sopot 2016, s. 339
- Grzegorzczuk Paweł, *Dopuszczalność wniesienia środka zaskarżenia w postaci elektronicznej*, MoP 2012/19, s. 1044
- Guzik Tomasz, *Formalizm procesowy a naruszenie konstytucyjnej zasady prawa do sądu w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 III 2002 r. (w:) Prawo sądowe w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, red. D. Gil, Lublin 2014, s. 226

- Halpern Fryderyk, *Zasady pisemności i ustności w procesie cywilnym*, PPC 1939/9–10, s. 262
- Hańderek Andrzej, *Pismo procesowe w postępowaniu cywilnym w świetle prawa autorskiego*, ZN UJ. Prace z Prawa Własności Intelektualnej, 2017/4, s. 23
- Hrobni Jan, *Nadużywanie pism przygotowawczych i środki zaradcze*, PPC 1936/1–2, s. 17
- Kościołek Anna, *Elektroniczne czynności procesowe w świetle nowelizacji z 10.7.2015 r.*, Pr.Med.Elek. 2017/1, s. 4
- Kościołek Anna, *Skuteczność wnoszenia pism procesowych drogą elektroniczną w sądowym postępowaniu cywilnym (w:) Skutki czynności procesowych w świetle standardów europejskich*, red. D. Gil, Lublin 2014, s. 244
- Kościołek Anna, *Wpływ rozporządzenia eIDAS na skuteczność elektronicznych pism procesowych w postępowaniu cywilnym (w:) Media elektroniczne. Współczesne problemy prawne*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2016, s. 23
- Kotecka Sylwia, *Informatyzacja postępowania cywilnego w Polsce (w:) Informatyzacja postępowania sądowego i administracji publicznej*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2010, s. 3
- Kotecka Sylwia, *Informatyzacja postępowania cywilnego w prawie polskim (w:) Informatyzacja postępowania sądowego w prawie polskim i wybranych państwach*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2009, s. 194
- Kotecka Sylwia, Kutyłowski Mirosław, *Wnoszenie do sądu pism procesowych w postaci elektronicznej*, MoP 2006/16, wkładka, s. 44
- Kulski Robert, *Zastosowanie technologii informacyjnych w procesie cywilnym na tle prawnoporównawczym (w:) Honeste procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu*, red. A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński, Warszawa 2017, s. 251
- Kunicki Ireneusz, *Skutki proceduralne awarii systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie cywilne*, PPE 2018/4, s. 5
- Kunicki Ireneusz, *Skutki proceduralne awarii systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie cywilne (w:) Sądowe postępowanie egzekucyjne. Zasadnicze kierunki zmian z 2016 roku*, red. A. Marciniak, Sopot 2017, s. 133
- Kutyłowski Mirosław, Kotecka Sylwia, *Wnoszenie do sądu pism procesowych w postaci elektronicznej*, e-Biuletyn CBKE 2006/3
- Leja Patrycja, *Wszczęcie postępowania cywilnego pismem procesowym w postaci elektronicznej (w:) Wybrane aspekty prawa nowych technologii*, cz. 1, red. E. Galewska, A. Zalesińska, Ł. Cieślak, S. Gali, W. Bijas, Wrocław 2013, s. 129
- Lubiński Kazimierz, *Opinia prawna na temat dopuszczalności dokonywania czynności procesowych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym na informatycznych nośnikach danych albo za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej*, PES 2009/4–5, s. 5
- Lubiński Kazimierz, *O problemie dopuszczalności dokonywania czynności sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych na nośnikach danych albo za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej*, Pal. 2009/9–10, s. 9

- Markiewicz Krystian, Torbus Andrzej, *W wykładni pisemnych oświadczeń stron w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym*, PPC 2013/1, s. 20
- Niżankowska Anna-Maria, *Wnoszenie pism do sądu drogą elektroniczną*, cz. 1 i 2, TPP 2001/1, s. 81; TPP 2001/2, s. 47
- Piekarski Mieczysław, *O usprawienie postępowania sądowego w sprawach cywilnych*, Wiad.Praw. 1939/2, s. 50; Wiad.Praw. 1939/3, s. 104
- Richter Maurycy, *O ustność i jawność*, Gł.Prawa 1924/5, s. 1
- Rudkowska-Ząbczyk Ewa, *Pisma procesowe wnoszone w cywilnym postępowaniu cywilnym na elektronicznych nośnikach informatycznych*, e-Biuletyn CBKE 2006/3
- Rudkowska-Ząbczyk Ewa, *Pisma procesowe wnoszone w postępowaniu cywilnym na elektronicznych nośnikach elektronicznych*, MoP 2006/16, wkładka, s. 33
- Skórniak Piotr, *Wnoszenie e-pism procesowych*, e-Biuletyn CBKE 2007/2
- Skórniak Piotr, *Wnoszenie e-pism procesowych*, MoP 2007/22, dodatek, s. 34
- Szczurowski Tomasz, *Pismo przygotowawcze w postępowaniu sądowym w sprawie gospodarczej*, PUG 2013/2, s. 22
- Waloszczyk Alina, *Wykorzystanie środków komunikacji elektronicznej w celu wniesienia pisma procesowego do sądu w postępowaniu cywilnym*, e-Biuletyn CBKE 2007/2
- Wąskowski Eugeniusz, *Pisma procesowe*, NPC 1933/8, s. 243
- Wengerek Edmund, *Problem ustności i pisemności postępowania cywilnego*, NP 1970/10, s. 1397
- Widło Jacek, *Charakter prawny digitalizacji dokumentów w postępowaniu cywilnym. Uwagi de lege lata i de lege ferenda (w:) Informatyzacja postępowania sądowego i administracji publicznej*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2010, s. 157

Art. 126. [Ogólne warunki pism procesowych]**§ 1. Każde pismo procesowe powinno zawierać:**

- 1) **oznaczenie sądu, do którego jest skierowane;**
- 2) **imiona i nazwiska lub nazwy stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;**
- 3) **oznaczenie rodzaju pisma;**
- 4) **osnowę wniosku lub oświadczenia;**
- 5) **w przypadku gdy jest to konieczne do rozstrzygnięcia co do wniosku lub oświadczenia – wskazanie faktów, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie, oraz wskazanie dowodu na wykazanie każdego z tych faktów;**
- 6) **podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;**
- 7) **wymienienie załączników.**

§ 1¹. Do pisma procesowego dołącza się załączniki wymienione w tym piśmie.

§ 2. Gdy pismo procesowe jest pierwszym pismem w sprawie, powinno ponadto zawierać oznaczenie przedmiotu sporu oraz:

Tom II zawiera orzecznictwo Sądu Najwyższego z lat 1918–2020 oraz piśmiennictwo z lat 1847–2020, dotyczące art. 125–315 Kodeksu postępowania cywilnego lub zachowujące ścisły związek z jego przepisami.

Na publikację składa się część bogatych zbiorów bibliograficznych autora, obejmujących prawie 100 000 pozycji. Liczy ona ok. 15 000 orzeczeń przypisanych do poszczególnych artykułów Kodeksu oraz tyleż pozycji piśmiennictwa. W zbiorze umieszczono wszystkie orzeczenia opublikowane – ze wskazaniem opracowanych do nich glos, notek, omówień lub komentarzy – niepublikowane natomiast tylko te, które autor uznał za ważne, istotne lub z innych powodów warte upowszechnienia.

Czytelnik zmagający się z jakimś problemem prawnym lub odczuwający niedostatek wiedzy może sięgnąć do wykazów orzecznictwa i piśmiennictwa umieszczonych pod określonym artykułem Kodeksu postępowania cywilnego – z łatwością znajdzie tam wszystkie orzeczenia dotyczące tego artykułu lub kwestii prawnej w tym artykule unormowanej. Znaczenie poszczególnych orzeczeń zostało zaznaczone przez autora stosownymi piktogramami.

Dzieło – będące owocem ponad 40-letniej bibliograficznej działalności autora – zostało sporządzone z nadzwyczajną, niespotykaną już dzisiaj skrupulatnością i rzetelnością.

Stanowi kontynuację cyklu „GUDI-LEX”, rozpoczętego w 2018 r. zbiorem orzecznictwa i piśmiennictwa do Kodeksu cywilnego (4 tomy, 5 woluminów). Jest także zapowiedzią wydania podobnej publikacji dotyczącej Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Jacek Gudowski – sędzia Sądu Najwyższego od 30 lat orzekający w Izbie Cywilnej; do 2015 r. członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego; autor wielu cenionych na rynku publikacji z dziedziny prawa cywilnego oraz ustroju sądów – komentarzy, opracowań systemowych, artykułów i przeglądów orzecznictwa. Zgromadził bogaty zbiór zapisów bibliograficznych dotyczących prawa cywilnego, obejmujących XIX, XX i XXI wiek. W 2017 r. udzielił Krzysztofowi Sobczakowi obszernego wywiadu, który ukazał się w książce *Państwo prawa to niezależne sądy* (Warszawa 2018).

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8187-594-3

